

Marxist-leninisman, Berlinmúrurin og friðarrørslurnar

– ein áminning 25-ára dagin fyri, at Múrurin fall

Bjarni Djurholm

Sunnudagin 9. november vóru 25 ár liðin síðani Múrurin fall. Ímyndin av totaliterari skipan, sum sambært Eduard Sjevardnadze, seinasti uttanríkisráðharran í Sovjet, bygdi á fatanina, at heimurin áhaldandi var vígvøllurin í bardaga millum skipanir.....bardagi, sum varð fýrur í navninum hjá fólkinum – og aftanvert bakið á somu fjøld.

Múrurin var úrslit av fyrlitarleysu atferðini hjá Sovjet aftaná seinna heimsbardaga. Totalitera muran varð sjónlig stutt aftaná krígsløk í 1945, har londini í Eystur- og Miðeuropa politiskt vóru sorlað sundur, har forðað var fyri frælsu valum, har skipaður yvirgangur var móti øllum ikki-kommunistiskum flokkum og viðhaldsfólkum, har áhaldandi hernaðarligt trýst varð á allan regiónina, har Vesturberlin

(Berlinkreppan 1948-1949) varð blokerað, har Sovjet skipaði kommunistisku valdstøkuna í Tjekkoslavakínum í 1948 og vaksandi trýstið á Finnland sama ár. Kalda Kríggið var veruleiki.

Ella sum Molotov segði: "Vit skaptu okkara sosialistisku (eystur)Týskland, Tjekkoslavakia, Póland, Ungarn, Jugoslavia at burturbeina kapitalistisku skipanirnar – tað var Kalda Kríggið".

At verja fólkaræðini vestanfyri, tóku londini í Vestureuropa og USA í 1949 tí stigið at skipa NATO sum bulverk móti skipaðu politisku og hernaðarligu hóttanini frá Sovjet. At NATO bjargaði vesturlendsku fólkaræðini er eyðsýnt og eisini skjálprógvað aftaná at Múrurin fall.

Krígsbúskapur

Í fimmtíárunum helt Sovjet fram við at trælka londini í Eystureuropa, í 1953 bleiv arbeiðarauppreisturin í Berlin niðurbardur, sama í 1956 í Póllandi og so november sama ár, tá sovjettiska hermegin tók valdið í Ungarn.

Slóðin eftir harðræðinum, valdstøkunum og lygnunum var ræðandi. Skipaða stríðið hjá Sovjet móti vesturlendsku fólkaræðunum helt fram heilt upp til 1987, tá

Gorbatjov megnaði at broyta stevnuna hjá sovjettiska kommunistaflokkinum burtur frá at byggja sína grundsjón á heimskollveltingina og at hjáveran í londunum, sum Sovjet hevði ræði á, fyri ein hvønn prís skuldi vera áhaldandi, og at hesi londini skuldu geva sítt ískoyti til sosialistisku heimskollveltingina.

At røkka endamálinum var sovjettiski búskapurin at rokna sum krígsbúskapur heilt upp til endan av átta tíárunum, har minst 20% av BTÚ árliga fóru til hermegina.

Hent amboð

At káva yvir veruliga endamálið hjá marxistisk-leninistiska ræðinum hjá Sovjet var totalt informatiónsmonopol og einsrætting neyðugt. Kommunistisku floksapparatini eystanfyri førdu beinharðan sensur. Flokkarnir gjørdu av hvørjar sokallaðar friðarkampanjur skuldu sjósetast, hvussu systemkritikarar skuldu revsast, hvørji tíðindafólk, granskarar, friðarfólk o.o. skuldu bjóðast til ráðstevnur í Sovjet o.s.fr. Øll skipanin var gjøgnumseyðrað av kommunistiska flokkunum í Kreml.

Alt hetta vistu flestu í vesturheiminum undir

Kalda Krígunum. Kortini vóru tey mong, sum lótu seg blenda av kommunistisku/sosialistisku hugsjónini og gjørdust hent amboð hjá kommunistisku flokkunum handan Múrin.

Tá so Sovjet í seinnu helvt av 1970'unum setti upp SS-20 kjarnuorkurakettir í Eystureuropa, herdi henda atgerð Kalda Kríggið munandi. Friðarrørslurnar vestanfyri lótu seg blenda av sovjettisku propaganda-ini, sum var so dygg, at rørslurnar vendu ábreiðslurnar móti NATO og frælsu fólkaræðunum í Vesturheiminum.

Sum Gorbatjov síðani er endurgivin fyri at siga: "Uppsetanin av SS-20 kjarnurakettunum var eitt ófyrigeviligt stig". Viðari segði Gorbatjov, at kommunistaflokkurin var sannførdur um, at tá rakettirnar vóru uppsettar, fóru friðarrørslurnar í Vesturheimin at virka harðliga ímóti, at Vesturheimurin tók stig móti nýggju kjarnorkuhóttanini eystaneftir – at friðarrørslurnar fóru at gera hvat tør kundu fyri at hjálpa heykunum í Kreml....

Kjarnorku fyrst

Eisini er farnu árinu komið undan kavi, at Sovjet og

Warszawapakt-londini í síni hernaðarstrategi ætlaðu at vinna kríggið móti NATO við at brúka kjarnorkuvápn við krígshyrjan. M.a. skuldi Eysturtýskland bumba Hamburg við kjarnorkubumbum frá 2. krígsdegi.

Andrej Gromyko hevur síðani váttað, at yvirordnaða sovjetiska hernaðarættanin var, at kjarnorkuvápn vóru at rokna sum krígsvápn, sum bert vóru meira effektiv enn konventionell vápn.

Í frásagnum og skjølum, komin undan kavi síðani, vóru nágreiniligar ættanir um at renna Vestureuropa yvir enda eftir fáum døgum, og at alt Vestureuropa skuldi vera fallið 14 dagar aftaná krígshyrjan. Leiðin var at kjarnorkubumba allastaðni, hernaðar- sum sivilmál.

Danmark var sera týðningarmikið í ættanunum, tá dansku sundini høvdu alstóran hernaðarliga týðning fyri Sovjet. Tí skuldi Danmark nærum teppibumbast við kjarnorkubumbum frá fyrsta degi.

Filosofiin var at skapa mest møguliga ræðslu og deyða, og at USA væntandi ikki fór at svara aftur, men ístaðin lata alt Europa upp í hendurnar á Sovjet. At røkka hesum endamáli bygdu allar hernaðarvenjingar hjá

Warszawa-paktini ikki á verju, men á álop við kjarnorku.

Hertaka Vestureuropa

25 ár seinni kunnu vit við ræðslu lýta aftur á tíðina áðrenn Múrurin fall. Søgjan hevur prógvað, at hóttanin móti friðinum kom ikki vestanífrá, sum mong tá gjørdu seg til talsfólk fyri.

Tvørturímóti er í dag greitt, at áhaldandi hernaðardubbingin eystanfyri hevði sum endamál at at hertaka Vestureuropa við øllum neyðugum vápnunum, kjarnorku íroknað.

Tí er 9. november eitt minni um ræðuleikarnar, sum kundu rakt okkum øll og samstundis er 25-ára dagurin ein greið áminning um, at fólkaræðið og persónliga frælsið ikki er ein sjálfvølgja, men ein gáva, sum vit eiga at varveita og verja av fullum hugi.

Og at vit sluppu undan ragnarokinum og ræðuleikunum kunnu vit m.a. takka Reagan, Gorbatjov, Sjevardnadze og seinni eisini Jeltsin fyri. Menn sum kendu søgunnar vitjanartið, tóku av henni og bjargaðu heiminum. Alternativ við til hesar menn er ræðandi.

MVG - eitt amboð at lætta um í gerandisdegnum

Kristianna Winther Poulsen
tingkvinna

Tað er dýrt at búgva í Føroyum, og prísurin á matvørum er ein tungur útreiðslupostur hjá nógvum húsarhaldum. Í fleiri londum er MVG-takstur á gerandismatvørum lægri enn á øðrum vørum og tænaðum, meðan vit í Føroyum, júst sum í Danmark, hava 25 prosent í MVG á øllum vørum, eisini matvørum.

Eg spurdi figgjarmálaráðharran, um tað ikki ber til at lækka ella at taka burtur MVG-takstin á gerandismatvørum í Føroyum, so at útreiðslurnar til dagliga húsarhaldið lækka, tí at lægri matvøruprísir høvdu verið kærkomnir hjá nógvum. Tíverri svaraði figgjarmálaráðharrin nei; sambært honum er hetta

púrasta ógjørligt.

Matvørum lægri MVG

Avvísandi svarið hjá figgjarmálaráðharranum undrar meg, tí tá ið hetta ber til aðrastaðni, eigur tað eisini at bera til í Føroyum.

Fleiri lond í Europa gera mun á MVG-takstunum, serliga tá ið talan er um matvørum. Summi lond hava sama lága MVG-takst fyri allar matvørum, meðan onnur lond gera mun á, hvat slag av matvørum talan er um. Onkustaðni hava neyðsynjar-matvørum lágan MVG-takst, meðan marglætis-matvørum hava høgan MVG-takst, og aðrastaðni er lágur MVG-takstur á heilsugóðum vørum. Nevnast kann, at í Írlandi og í Ong-

landi er einki MVG á vanligum matvørum.

Umframt lægri MVG á gerandismatvørum hava nógv lond lægri MVG á heilsugóðum vørum. Nógv heilsustarvsfólk mæla til júst hetta, tí at rættur og sunnur kostur er fyribyrgjandi fyri sjúkur so sum krabbamein, hjarta-æðrasjúkur og diabetes. At hava betri ráð til at eta rættan kost hevur tí stóran týðning fyri heilsuna hjá tí einstaka menniskjanum, samstundis sum hetta kemur samfelagnum til góðar við, at útreiðslur til heilsuverkið lækka.

Undanførslur

Fíggjarmálaráðharrin hevði nógv undanførslur, tá hann í løgtinginum púra

burturvísti møguleikanum at lækka MVG á gerandismatvørum og á heilsugóðum matvørum. Tað er ov ringt at umsita. Tað er ov dýrt fyri landskassan. Tað ber ikki til at semjast um, hvørjar matvørum eru sunnar og hvørjar eru ósunnar, vóru nakrar av hesum undanførslum.

Tað hevði verið meira áhugavert, um figgjarmálaráðharrin í svari sínum hevði gjørt sær eins stóran ómak við at hyggja at tí, sum ber til, heldur enn einans at hyggja at tí, sum ikki ber til.

Nú eigur figgjarmálaráðharrin saman við sínum aðalráði og øðrum góðum fólki at gera eitt størri útgreiningararbeiði, so at vit kunnu fáa fleiri og sakligari upplýsingar um møguleikar

at brúka MVG-takst til at fáa biligari gerandismatvørum í føroyska samfelagnum. Ein slík lækking røkkur út í øll heimini og kemur ikki bara teimum fáu til góðar.